

1933 czerwiec 7, Gdynia – Sprawozdanie sytuacyjne z ruchu politycznego i społecznego Nr II.BA. 1/33 Tjn. Naczelnika Wydziału II Oddziału Bezpieczeństwa Publicznego Zygmunta Szacherskiego w zastępstwie Komisarza Rządu w Gdyni Franciszka Sokoła za miesiąc maj 1933 roku, oryg. mps., APG O/G, sygn. 682/2299, s. 138-142.

[I.] SYTUACJA OGÓLNA.

Działalność politycznych ugrupowań na terenie Gdyni w okresie sprawozdawczym wykazała zwiększenie nasilenia i spowodowała zwiększenie wpływów niektórych partii. Wykorzystywane były ku temu: 1) dość słaby w bieżącym sezonie ruch budowlany, 2) zamiary obniżki płac marynarskich i robotniczych przez Związek Armatorów oraz ogólny nastrój ludności. Życie społeczne również [notuje] nieznaczne zwiększenie działalności. Dotyczy to Związku Lokatorów oraz Towarzystwa Zjednoczonych Kupców Rynkowych. BBWR przystąpił do organizacji „kół środowiskowych”, uzyskując z tej pracy dobre wyniki. SN popierało akcję zwołania w Gdyni Zjazdu Towarzystwa Powstańców i Wojaków. ZMN przystąpiło do pracy odczytowej i propagandowej, [zaś] pracę wewnętrzną organizacyjną ukończyło. NPR i ChD pośrednio starały się pomóc w organizowaniu w Gdyni Związku Młodzieży Pracującej „Jedność”. PPS CKW w ciągu całego [tego] okresu prowadziło wytężoną działalność. Wpływy tej partii wzrosły ostatnio, jednak dzięki rozbiciu wewnętrznemu Związku Oficerów Marynarki Handlowej należy również oczekiwać upadku wpływów PPS CKW.

[II.] PRASA.

1) Z dniem 1 maja br. rozpoczęło się ukazywać czasopismo „Zrzesz Kaszëbsko”, wychodzące dwa razy tygodniowo. 2) Poza „Danziger Neueste Nachrichten”, które ukazało się na nowo na tutejszym terenie po wyborach w Gdańsku, żadnego wydawnictwa nie zawieszono. 3) Zarządzono następujące konfiskaty: „Zrzesz Kaszëbsko” nr 4, 5, 6, 7, 8 z datą 13, 17, 20, 24 i 27 maja [br.]. 4) Poza zajęciem wyżej wspomnianych numerów czasopisma „Zrzesz Kaszëbsko” wycofano z obiegu na tutejszym terenie wydawnictwa: „Antena” nr 1 z dnia 7 maja [19]33 [r.] w ilości dwóch egzemplarzy, „Słowo Pomorskie” nr 113 z dnia 17 maja [19]33 [r.] w ilości 26 egzempl[arzy], „Kurjer Poznański” nr 241 z „27 maja [19]33 [r.]. [w ilości] 146 [egzemplarzy]. 5) Ze stanowiska redaktora „Expressu Ilustrowanego” ustąpił Jerzy Lewestam. Redaktorem wymienionego pisma jest Czesław Klechniowski. 6) Wysokości nakładu miejscowych czasopism nie zmieniono. 7) W miesiącu maju br. procesów prasowych nie przeprowadzano.

[III.] RUCH POLITYCZNY.

BBWR. W okresie sprawozdawczym dała się zauważyć wzmożona akcja miejscowej Rady Grodzkiej BBWR. Rada ta przystąpiła do organizacji w swoim łonie tzw. „kół środowiskowych”, które będą miały za cel skupianie pracowników poszczególnych instytucji, tworząc osobne koła dla bankowców, urzędników celnych, kolejowych itd. Dotychczas Rada Grodzka utworzyła 14 kół, z których 10 znajduje się w stadium organizacji. Projektowane jest urządzenie odczytów dla każdego koła oddzielnie, [w celu] fachowego udoskonalania poszczególnych członków. Ostatnio odbył się tego rodzaju odczyt dla koła inżynierów wygłoszony przez inżyniera-architekta [Jerzego] Müllera na temat projektowanej Wystawy Morskiej w Gdyni. Jednocześnie czynione są przygotowania w kierunku zorganizowania w Gdyni „Legionu Młodych”, w porozumieniu z Komendą Okręgową w Toruniu.

SN działalności swojej w okresie sprawozdawczym nie przejawiało. Pośrednio natomiast popierało akcję Towarzystwa Powstańców i Wojaków co do urządzenia w Gdyni w dniu 18 czerwca [br.] Powiatowego Zjazdu Powstańców [i Wojaków]. [...] Równocześnie pewne zainteresowanie działaczy tego Stronnictwa wzbudza akcja czasopisma „Zrzesz Kaszëbsko”. Ostatnio do komitetu redakcyjnego czasopisma przystąpił radny I[gnacy]. Szutenberg ze SN.

ZMN wykazał znaczną działalność. Ukończono obecnie wewnętrzną organizację placówek i przystąpiono do pracy propagandowej. Stan placówek oraz nazwiska osób należących do nich dobrze [ilustrują] załączone fotografie. Podpisy te były wręczone Wacławowi Ciesielskiemu przez Wydział Powiatowy w Gdyni z powodu jego ofiarnej pracy dla OWP i ZMN. Dalsza praca propagandowa polegać będzie na wygłaszaniu referatów, które

nadsyłane są z Grudziądza, z Zarządu Wojewódzkiego ZMN. Odpisy dwóch ostatnio wygłoszonych referatów załączam.

NPR i ChD. Członkowie gdyńskiej filii NPR Prawicy przystąpili w miesiącu maju [br.] do utworzenia w Gdyni Związku Młodzieży Pracującej „Jedność”. Pierwsze zebranie Związku odbyło się w dniu 8 maja br. Sprawozdanie z niego zostało przedłożone Urzędowi Wojewódzkiemu [Pomorskiemu]. Ogół działaczy tej partii sceptycznie zapatruje się na tę akcję, nie spodziewając się większych jej wyników. Poza tym NPR Prawica nie przejawiała działalności.

Miejscowy Komitet PPS CKW w przeciagu całego okresu starał się rozwinąć znaczną działalność. Po dojściu do porozumienia ze Związkiem Oficerów Marynarki Handlowej, miejscowi działacze PPS starali się ten fakt wykorzystać wobec robotników i marynarzy oraz zdublować swoje wpływy w porcie. Wpływała ku temu również korzystnie ogólna sytuacja w porcie oraz zamierzona obniżka prac marynarskich przez Związek Armatorów. W dniu 28 maja br. dzięki inicjatywie sekretarza ZYT [Stanisława] Sobolewskiego urządzono wiec pod gołym niebem, na którym przemawiał przybyły z Warszawy poseł [Zygmunt] Żuławski. Wiec zgromadził około 800 robotników portowych i był szeroko komentowany w porcie. Szczegółowe sprawozdanie przedłożyłem w dniu 30 maja br. (L.II.BA 155/33 Tjn.).

Ponadto w okresie sprawozdawczym urządzono dwa zebrania Związku Zawodowego Robotników Budowlanych i odbyło się naradę Zarządu ZYT z udziałem posła Żuławskiego. Ostatnio jednak tej pracy działaczy z PPS CKW przeciwstawił się ZZZ oraz inne organizacje pro rządowe. Równocześnie zmiana zarządu Związku Oficerów Marynarki Handlowej i rozłam tego związku spowodował[y] upadek [w nim] wpływów PPS CKW i utratę dotychczasowego stanu posiadania.

[IV.] POLSKIE ZWIĄZKI I ORGANIZACJE SPOŁECZNE.

Związek Lokatorów. W dniu 14 maja br. w Domu Ludowym w Gdyni przy udziale 140 osób odbyło się nadzwyczajne zebranie członków Związku Lokatorów. Zebranie zagał i [następnie] przemawiał radny M[ieczysław]. Mistat. W wyniku dyskusji uchwalono dwie rezolucje, domagające się od Rady Miejskiej utworzenia komisji szacunkowej dla obniżki komornego oraz postanowiono wysłać do Prezydenta RP [Ignacego Mościckiego] następujący telegram: „Zebrani zwracają [się] z prośbą do Prezydenta RP, by możliwie [w] najkrótszym czasie zostało wydane rozporządzenie, rozszerzające moc ustawy o ochronie lokatorów na nowe domy w Gdyni, których w tym mieście jest około 90%”. Podany telegram wysłano również do premiera [Janusza] Jędrzejewicza. W dniu 25 maja br. odbyło się ponowne zebranie członków tego związku poświęcone sprawom obniżki komornego w domach Z[akładu] U[bezpieczeń] P[racowników] U[mysłowych]. Postanowiono w razie nieobniżenia komornego przez Zarząd ZUPU w Poznaniu, płacić tylko 60% poprzedniej wysokości komornego.

Towarzystwo Kupców Rynkowych. W dniu 15 maja br. w Domu Ludowym w Gdyni odbyło się nadzwyczajne zebranie [Towarzystwa] Kupców Rynkowych, na którym było obecnych około 280 osób. Celem zebrania było połączenie istniejących dwóch odłamów Związku Kupców Rynkowych w jeden. Obecna organizacja będzie nosiła nazwę Towarzystwa Zjednoczonych Kupców Rynkowych. W skład zarządu weszli: Majdzinski, Guś, Domański, Nowicki i [Stanisław] Sobański. Ponadto uchwalono rezolucję domagającą się od Komisariatu Rządu [w Gdyni] przyznania ulg kupcom gdyńskim, jako najbardziej pokrzywdzonych drożyzną i brakiem ustalonych stosunków handlowych.